

UMUMKASBIY FANLARINI OLIB BORISHDA TA'LIM TIZMINI RAQAMLASHTIRISHNING AFZALLIKLARI

X.X.Shoyusupova

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU katta o'qituvchisi

Email: hilola1965@bk.ru

Annotasiya: Ushbu maqolada umumkasbiy fanlarni olib borishda ta'lim tizimini raqamlashtirishning asosiy avzalliklari va onlayn ta'limning kamchiliklari keltirib o'tilgan. Berilgan ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, tajriba guruh ishtirokchilari dastlab ana'naviy ta'limda foydalanib ko'rishdi va keyin virtual dunyoda mashg'ulotlarni olib borishdi sezilarli darajada kamaydi. Virtual tizimda kurslarni tashkil etish va dars mashg'ulotlarini rejalashtirish haqiqatan ham kelajakda samarali natija beradi.

Kalit so'zlar: Raqamli texnologiyalar, planshet panellari, salbiy natija xavfi, elektron versiyalar, raqamli dunyo.

Asosiy qism

Bugungi kunda jamiyat hayotidagi o'zgarishlar va voqeliklarning barchasi inson faoliyat olib borayotgan barcha sohalarini qamrab oladigan raqamli texnologiyalar tufayli tez sur'atlar bilan o'zgarib yangilanib bormoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi doimo ilmiy bilimlarlar bilan yangilanib takomillashib borishga majbur, chunki yurtimiz kelajagi raqamli dunyo muhitida tarbiyalangan tajribali mutaxassislar faoliyatiga bog'liq.

Raqamli texnologiyalar juda katta tezlikda rivojlanmoqda. Ko'pgina faoliyat yo'nalishlari raqamli tizimlarga o'tadi: kasalxonalar, ovqatlanish korxonalari, o'quv muassasalari. Mutaxassislar ta'lim muassasalar o'quv dasturini elektron formatga

o'tkazish to'g'risida tobora ko'proq fikr yurutmoqdalar. Ushbu g'oya amalga oshirilganda nafaqat ta'lim tizimi, balki uning mazmuni va maqsadi ham o'zgaradi.

Hozircha kelajakdagi o'zgarishlar haqida batafsil gapirish qiyin, ammo hozir nima o'zgarishini aytishimiz mumkin. O'quv materiallari, rejalar, darslar, jurnallar va kundaliklar hammasi onlayn versiyalarga o'tadi. Talaba darslarni uydan chiqmasdan, Internet orqali olib borishi mumkin bo'ladi. Talaba mashg'ulotlar uchun batafsil ma'lumot topadigan elektron manbalar yaratiladi.

Ta'lim muassasalari zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanadi: kompyuterlar, planshet panellari. Axborot tarkibiga kirish uchun har bir muassasa Internetga ulanadi.

O'qituvchilar yangi ta'lim tizimini o'rganishlari kerak. Ushbu kasb butunlay o'zgaradi. Raqamlashtirish materialni mustaqil o'rganishni nazarda tutadi. O'qituvchi yordamchi, kurator vazifasini bajaradi, u bilan faqat kerak bo'lganda bog'lanish kerak bo'ladi.

Raqamlashtirishning asosiy avzalliklari:

- O'z-o'zini tarbiyalash. Kelajakdagi tizim mustaqil ishlashni nazarda tutganligi sababli, bola bolaligidanoq o'zi bilimga intilishi kerakligini tushunadi. Kelajakda bunday ta'lim insonning xarakterini yanada mustahkam qiladi. O'qituvchilarning ortiqcha g'amxo'rlikisiz talaba yaxshi natijalarga erishadi.

- Qog'oz ishlarining etishmasligi. talabalar bir vaqtning o'zida bir nechta darslik va daftarlarni olib yurishlari kerak, ular katta joy egallaydi va sumkada og'irligi katta. Yuk shunchalik kuchli bo'lishi mumkinki, talabalarning tanasi og'riydi. Raqamli ta'lim insonni tog'dagi qog'ozlar va kitoblardan xalos qiladi. Kompyuterda barcha darsliklar va qo'llanmalar saqlanadi va planshet ish kitoblarini almashtiradi.

- Saqlash Raqamlashtirish qog'oz versiyalarini bekor qilganligi sababli, o'tonalar daftar, darslik, qalam va boshqa ish yuritish materiallariga pul sarflashlari

shart emas. Bundan tashqari, o'quv qurollari juda qimmat. Faqat eski jihozlar ishdan chiqqan taqdirda elektron versiyalarini yangilariga almashtirish kerak bo'ladi.

- O'qituvchilarning ishlarini soddalashtirish. O'qituvchilik kasbi eng qiyin kasblardan biri hisoblanadi. Yoshlar ongini tarbiyalashga katta kuch va asab sarf qilinadi. Raqamli tizimda o'qituvchining vazifasi yordam berishdan iborat. O'qituvchi talabalarni rivojlantirish yo'nalishini belgilaydi. Talabalar unga faqat tortishuvli vaziyatlarda murojaat qilishadi.

- Kelajakka qadam. Raqamli ta'limga o'tish Internet texnologiyalarini yaratishda muhim bosqich hisoblanadi. Hozir ilm-fan yuqori tezlikda rivojlanmoqda, har kuni yangi 244 tuzilmalar paydo bo'ladi. Ta'limni raqamlashtirilishi talabalarga kelajakda axborot olamida yaxshi harakatlanishiga yordam beradi.

Onlayn ta'limning kamchiliklari

- Salbiy natija xavfi. Ushbu o'zgarishlar dramatik bo'ladi. Bunday yangilik ijobiy bo'ladimi-yo'qligini aniq aytish imkoni yo'q. Ushbu tizim birinchi marta qo'llaniladi, shuning uchun shunga o'xshash narsa bilan taqqoslash ishlamaydi.

- Ijod etishmasligi. Olimlar rang dizayni odamga ma'lumotni yaxshiroq eslab qolishiga yordam berishini isbotladilar. Hatto kattalar ham kichik tuzatishlar bilan o'z yozuvlarini yaratishga da'vat etiladi. Bu shuningdek ijodkorlikni rivojlantiradi. Biroq, axborot texnologiyalari o'zini isbotlash imkoniyatini istisno qiladi. Elektron versiyalar tabiatan "quruq". Talaba zerikarli hikoyaga tezda o'rganib qoladi. Talabalar ijodkorligi sezilarli darajada zarar ko'radi.

- Ruhiy hushyorlikni kamaytirish. Ushbu hodisani hozirdanoq kuzatish mumkin. Inson biror narsa haqida o'ylashiga hojat yo'q, u mustaqil ravishda ma'lumot olishni to'xtatdi. Kerakli ma'lumotlarni bilish uchun Internetga kirish kifoya. Bu fikrlash qobiliyatining zaiflashishiga olib keladi.

- Yomon ijtimoiylashuv. Talaba birinchi marta ta'lim muassasasiga kelganida, u erda do'sti bilan uchrashish ehtimoli juda oz. Talaba o'zini tez jamiyatda topadi

va o'zaro munosabatlarni o'rganadi, u yerda esa hech kimni bilmaydi. Institutda u nafaqat bilim oladi, balki do'stlar orttiradi. Axborot tizimi insoniyatning ijtimoiylashuvi darajasini sezilarli darajada pasaytiradi. Bu shaxsning yanada rivojlanishiga ta'sir qiladi.

- Jismoniy rivojlanish bilan bog'liq muammolar. Insonning fikrlash qobiliyatlari birinchi navbatda o'zgaradi. Ekranlardan uzoq vaqt foydalanish ko'zning charchashiga olib keladi. Vaqt o'tishi bilan quyidagilar bo'ladi: quruqlik; qizarish; tirnash xususiyati; ko'rishning yomonlashishi. Keyingi avlodlarda ko'rish qobiliyatipasayadi. Klaviatura va planshet bilan ishlash barmoqlar fiziologiyasini o'zgartiradi. Suyaklar, bo'g'inlar va mushaklarning tuzilishi o'zgarishi mumkin.

- Mutlaq nazorat. Bu talabalar, o'qituvchilar va ota-onalarga tegishli. Har bir inson uchun shaxsiy fayl tuziladi, oila haqida batafsil ma'lumotlar to'planadi. Bu jamiyatni to'liq boshqarishga olib keladi. Agar siz pastroq darajada o'ylayotgan bo'lsangiz: bola kattalardan hech narsani yashira olmaydi. Ilgari, kundalikni yashirish, baholashni to'g'rilash va sharh haqida sukut saqlash mumkin edi. Kelajakda bu mumkin emas, bu bolalar uchun yomon. Bu mustaqillikka sezilarli ta'sir qiladi. Bola muammolarga duch kelganda, u noto'g'ri yo'llar bilan bo'lsa ham, ularni o'zi hal qilishga harakat qiladi.

- Tarbiyachilarning vazifasi. Raqamlashtirishdan so'ng o'qituvchi tushunchasi butunlay o'zgartiriladi. Professionallar o'rnini robotlar va virtual tizimlar egallaydi. Odamlar ishsiz qoladi.

Kasb ta'lim yo'nalishi talabalarini "Raqamli ta'lim texnologiyalari" amaliy mashg'uloti darslarida men quyidagi raqamli texnologiyalar va manbalardan foydalanaman:

1. EKTSOR - raqamli ta'lim manbalarining yagona to'plami.
2. Scopus - ilmiy ma'lumotlar bazasi, dunyo bo'ylab turli fanlar bo'yicha nashrlarni qamrab olgan yirik elektron platforma hisoblanadi.
3. <https://Learningapps.org> - bu interaktiv vazifalarni yaratish xizmati.

4. www.raptivity.com - interfaol mashqlar yaratish dasturi

5. [https:// storymap.knightlab.com](https://storymap.knightlab.com) - virtual ekskursiyalar yaratish dasturi. va hokazo.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkin, bunday tizimning barcha ijobiy va salbiy tomonlarini baholash uchun uning natijalari bir necha yillar moboynda taxlil qilish lozim bo'ladi. Vaqti kelganda, ta'limning butun tarkibi o'zgaradi. Ko'rib chiqilgan ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, tajriba guruh ishtirokchilari dastlab ana'naviy ta'limda foydalanib ko'rishdi va keyin virtual dunyoda mashg'ulotlarni olib borishdi sezilarli darajada kamaydi. Virtual tizimda kurslarni tashkil etish va dars mashg'ulotlarini rejalashtirish haqiqatan ham kelajakda samarali natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zakirova F.M. Hamrayeva G.R. (2021). Kasb ta'lim yo'nalishi talabalarini raqamli kompetentligini multimediali loyiha asosida rivojlantirish. "Zamonaviy ta'lim" jurnali. (O'zbekiston) ISSN -2181-6514. № 3 (100), 2021. 32-38.

2. Xamraeva G.P., T. Э. (2021). Raqamli iqtisodiyet sharoitida raqamli kompetentlikni rivojlantirishning ahamiyati. "Kasb-hunar ta'limi "Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal. (Uzбекистан), № 1, 2021. 45-50 .

3. Khamrayeva G.R. (2021) The importance of developing digital competence of students in a digital economy. International Conference on Digital Society, Innovations & Integrations of Life in New Century. Vol.6 ICDSIIL21. 124-126.

4. Khamrayeva G.R. (2023) Journal of Advanced Research and Stability. FACTORS OF STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE DEVELOPMENT. Volume: 03 Issue: 01 | Jan - 2023 ISSN: 2181-2608. 11-14.

5. Toshpo'latovich, Y. O. (2022). THE IMPORTANCE OF USING NON-STANDARD TEST TASKS IN MONITORING STUDENT KNOWLEDGE. *Open Access Repository*, 9(11), 44-53.